

Борецька Н.П.,

доктор економічних наук, доктор,
професор кафедри бізнес-економіки та туризму,
Київський університет технологій та дизайну

Петренко Л.В.,

магістр,
Київський університет технологій та дизайну

Boretskaya Natalia,

Doctor of Economics, Doctor,
Professor of Business Economics and Tourism,
Kyiv National University of Technology and Design

Petrenko Elena,

Master,
Kyiv National University of Technology and Design

ЗАХОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Борецька Н.П., Петренко Л.В. Заходи активізації інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах. Стаття присвячена питанням активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні. Визначено ключові проблеми, що перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Запропоновано шляхи та напрями активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні. Сформований перелік економічних умов для здійснення інноваційної діяльності. Запропоновано схематичне відображення ключових проблем, шляхів і напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні у сучасних умовах господарювання. Інноваційна діяльність є невід'ємною складовою частиною будь-якого підприємництва, оскільки розвиток і підвищення ефективності виробництва неможливі без постійних прогресивних нововведень. Вирішення проблем активізації інноваційної діяльності підприємств є актуальним для більшості вітчизняних підприємств. Крім того, досвід розвинутих країн свідчить, що вихід з економічної кризи неможливий без активізації інноваційної діяльності. Саме вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності наукової і виробничої сфер є важливим завданням та умовою становлення економічної незалежності України.

Ключові слова: інноваційна діяльність, активізація, економічні умови, фінансування, інноваційний потенціал.

Борецкая Н.П., Петренко Л.В. Мероприятия активизации инновационной деятельности предприятия в современных условиях. Статья посвящена вопросам активизации инновационной деятельности предприятий в Украине. Определены ключевые проблемы, препятствующие осуществлению инновационной деятельности отечественных предприятий. Предложены пути и направления активизации инновационной деятельности предприятий в Украине. Сформирован перечень экономических условий для осуществления инновационной деятельности. Предложено схематическое отображение ключевых проблем, путей и направлений активизации инновационной деятельности предприятий в Украине в современных условиях хозяйствования. Инновационная деятельность является неотъемлемой составляющей любого предпринимательства, поскольку развитие и повышение эффективности производства невозможны без постоянных прогрессивных нововведений. Решение проблем активизации инновационной деятельности предприятий является актуальным для большинства отечественных предприятий. Кроме того, опыт развитых стран свидетельствует, что выход из экономического кризиса невозможен без активизации инновационной деятельности. Именно решение проблемы активизации инновационной деятельности научной и производственной сфер является важной задачей и условием становления экономической независимости Украины.

Ключевые слова: инновационная деятельность, активизация, экономические условия, финансирование, инновационный потенциал.

Boretskaya Natalia, Petrenko Elena. Events promotion of innovative enterprises in modern conditions. The article is devoted to intensification of innovation activity in Ukraine. The key issues that preclude the innovation of domestic enterprises. The ways and directions of activation of innovation activity in Ukraine. The existing list of economic conditions for innovation. A schematic display of key issues and trends ways to enhance innova-

tion activity in Ukraine in the current economic conditions. In modern terms of innovation are the primary means of increasing profit entities through better meet market demand and reduce production costs, that may provide advantages in competition. The decisive factor in the development of society in science, technology and innovation. Innovative direction of economic activity provides a competitive advantage to business entities, contributes to economic growth. The impact of innovation activity depends on the size of investments that are invested and should skopovuvatsya for the corresponding period. Evaluation of the economic effectiveness of investments in innovation projects – one of the main elements of the feasibility study. An error in the calculation of efficiency can lead to significant financial losses. To minimize them, choose objective methods for determining the effectiveness of innovative projects. Therefore the task of developing improved methods of evaluating the effectiveness of investments in innovation projects of particular relevance. These scientific achievements are a source of new (additional) income and may be embodied in independent product and have their market value. Innovation combined with professional management in today's global economy are the basis for improving the competitiveness of products, methods or mechanisms for management of various technological, economic and social processes. Recent developments in the economy of Ukraine does not contribute to positive changes due to technological intensity. High inflation, constant change of the institutional environment, failed industrial policy contributed to many innovative projects ceased to function. Innovative activity is an integral part of any business because the development and efficiency of production is impossible without constant progressive innovations. Addressing enhance innovation activity is relevant for the majority of domestic enterprises. In addition, the experience of developed countries shows that out of the economic crisis is impossible without activating innovation. This solution to the problem enhance innovation research and industrial sectors is an important task and a condition of becoming economically independent Ukraine.

Key words: Innovation, revitalization, economic conditions, financing, innovation potential.

Постановка проблеми. Будь-яка держава прагне створити сприятливі умови для забезпечення економічної стабільності та розвитку національної економіки. Одним із найбільш ефективних напрямів цього розвитку є активна інноваційна діяльність підприємств різних секторів економіки. На жаль, для України активізація інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є вкрай важливою проблемою.

Огляд останніх досліджень. Теоретичні та практичні дослідження інноваційної діяльності підприємства наведені у роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Так, наприклад, у працях Н.М. Глазюка та А.М. Бондаренка розглянуто ключові проблеми, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємств, та запропоновано шляхи їх вирішення. У роботах В.І. Карюк та А.І. Сухорукова особливу увагу приділено інноваційній діяльності персоналу та її стимулюванню у сучасних умовах. У дослідженнях О.Є. Герасимова та Є.Ф. Пеліхова розглядається ефективність інноваційної діяльності та проблеми, які перешкоджають її підвищенню. У працях С.П. Тітова, К.В. Яровенко та П.С. Харіва досліджуються інноваційні процеси, визначаються методи їх оцінки та напрями їх активізації. У роботах Л.І. Волошина та А.Б. Замирита значна увага приділяється питанням фінансування інноваційної діяльності. Проте аналіз сучасної наукової літератури свідчить про недостатність теоретичних досліджень щодо формування шляхів і напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні з урахуванням сучасних умов.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – обґрунтувати напрями розвитку інноваційної діяльності, що полягає у визначенні напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Досвід розвинених країн показує, що відмітна особливість реалізації інновацій від здійснення науково-технічної діяльності полягає насамперед у ресурсах, які необхідно спрямувати на ці цілі. Якщо в середньому витрати на фундаментальні дослідження прийняти за оди-

ницю, то витрати на прикладні науково-дослідницькі і дослідно-конструкторські роботи перевищують їх у 10 разів. Реалізація ж інновацій (створення в промисловості нового або вдосконаленого продукту, освоєння нового технологічного процесу і завоювання ринків збуту) потребує на два порядки більших вкладень. За єдності стратегічної мети – конкурентоспроможна економіка, висока якість життя населення і національна безпека – науково-технічна та інноваційна політика розрізняються в стратегічних завданнях і способах їх вирішення. Якщо у науково-технічній політиці і діяльності головним завданням є створення науково-технічних заділів на перспективу, зокрема довгострокову, то завдання інноваційної політики і діяльності – використовувати напрацьований масив знань і технологій сьогодні [6].

Останнім часом рівень інноваційної активності підприємств залишається низьким. Серед чинників, що стримують упровадження інновацій, – дефіцит власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, великі витрати на нововведення, високий економічний ризик.

Українська держава, відмовившись від прямого й опосередкованого стимулювання та регулювання науково-технічного прогресу, не визначивши орієнтири розвитку на перспективу та поточний момент, не ставши замовником і основним споживачем нової (інноваційної) продукції своїх підприємств, загнала їх у глухий кут технологічної відсталості, позбавивши можливості фінансово забезпечити оновлення виробництва через різке скорочення інвестицій в інновації.

Сьогодні ж основним джерелом фінансування інновацій у промисловості України залишаються власні кошти підприємств. Їхня питома вага у 2017 р. дорівнювала 84,5 % у загальному обсязі фінансування (рис. 1). Переважання власних коштів підприємств серед джерел фінансування інновацій спостерігається з причини недостатності та ускладненого залучення інших ресурсів (внаслідок несприятливого інвестиційного клімату, відсутності венчурного капіталу тощо).

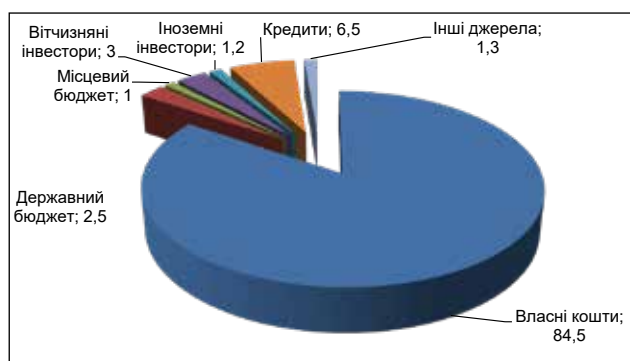

Рис. 1. Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності у промисловості України у 2017 році

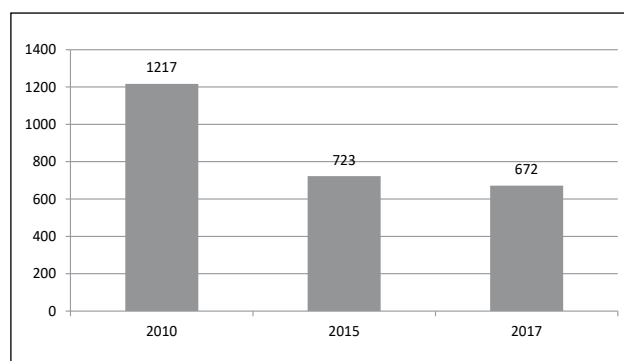

Рис. 2. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації в Україні у 2010–2017 рр.

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 7704,1 млн. грн (або 84,5% загального обсягу витрат на інновації). Кошти державного бюджету отримали 8 підприємств, місцевих бюджетів – 17, загальний обсяг яких становив 322,9 млн. грн (3,5%); кошти вітчизняних інвесторів отримали 5 підприємств, іноземних – 3, загалом їхній обсяг становив 380,9 млн. грн (4,2%); кредитами скористалося 21 підприємство, обсяг яких становив 594,5 млн. грн (6,5%). У 2017 році 88,5% інноваційно активних промислових підприємств впроваджували інновації (або 14,3% обстежених промислових). Ними було впроваджено 2387 інноваційних видів продукції, з яких 477 – нових виключно для ринку, 1910 – нових лише для підприємства. Із загальної кількості впровадженої продукції 751 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо, з яких 30,5% нових для ринку. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції впроваджено на підприємствах Харківської (16,6% загальної кількості впроваджених видів інноваційної продукції), Запорізької (13,4%), Львівської (10,3%), Сумської (9,1%) областей та м. Києва (8,3%); за видами економічної діяльності – на підприємствах з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (23,9%), харчових продуктів (21,4%), основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (7,8%) [2].

У 2017 році 450 підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 17,7 млрд. грн. Серед таких підприємств 39,8% експортували її на 5,5 млрд. грн. Майже кожне четверте підприємство реалізувало нову для ринку продукцію, обсяг якої становив 4,5 млрд. грн (на експорт – 41,5%). Значна кількість підприємств (83,8%) реалізувала продукцію, що була новою виключно для підприємства, на 13,2 млрд. грн (27,7% поставок такої продукції було за кордон).

Крім того, в Україні фінансування інноваційної діяльності підприємств характеризується і низьким використанням кредитних важелів його розширення. Тоді як інноваційні проекти є, як правило, довгостроковими та потребують значних капіталовкладень на реалізацію, кредитні ресурси здебільшого надаються на короткий термін та під високі відсотки [7].

Вражає мізерність фінансування інноваційної діяльності національної промисловості за рахунок коштів вітчизняних інвесторів (3%) та фактично – від-

сутність протягом останніх років фінансування інноваційної діяльності у промисловості за рахунок коштів місцевих бюджетів (1% загального обсягу) у 2017 р. [11].

Бюджетне фінансування інноваційної діяльності становило у 2017 р. лише 1,5% загального обсягу, що приблизно у 20 разів менше, ніж у розвинутих країнах, де урядові витрати на фінансування інноваційної діяльності становлять у середньому 10%.

Невтішна також динаміка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації в Україні. Як видно на рис. 2, їхня кількість протягом 2010–2017 рр. зменшилася майже на 26%.

За умов, коли сектор науки та науково-інформаційного обслуговування виробництва стає безпосередньою продуктивною силою та все більше поєднується з відтворенням, глибоко інтегруються сфери матеріального та інтелектуального виробництва, зростає рівень наукового насичення (сайєнтифікації) виробничого процесу, одним з узагальнювальних кількісних критеріїв оцінки потужності інноваційного потенціалу будь-якої національної економіки є витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) та освіту. У розвинутих державах вони становлять від 2,5% до 3% валового внутрішнього продукту (за найнижчого допустимого рівня в 2% ВВП) [4].

А в Україні обсяги фінансування державою інноваційних робіт упродовж усього трансформаційного періоду, як наведено на рис. 3, мізерні за масштабами.

У 2016 році витрати на інновації в основному здійснювалися за рахунок власних коштів підприємств (89,5% загального обсягу фінансування), коштів іноземних інвесторів (3,1%) та інших джерел (2,9%).

В Україні протягом 2014–2016 років 34,4% підприємств з технологічними інноваціями співпрацювали з іншими підприємствами та організаціями, у тому числі університетами, науково-дослідними інститутами тощо. Хоча найважливішими партнерами інноваційних підприємств по співробітництву залишаються насамперед постачальники обладнання, матеріалів, компонентів або програмного забезпечення (26,1%), а також клієнти (13,7%), частка підприємств, які співпрацювали з науковими організаціями (консультантами, комерційними лабораторіями, університетами та іншими вищими навчальними закладами й науково-дослідними інститутами), становила 8,4%. [3] Упродовж 2014–2016 років за географією розташування

партнерів 32,4% інноваційних підприємств співпрацювали з підприємствами України, 5,7% – країн Європи. Крім упровадження технологічних інновацій, підприємства можуть бути активними в організаційних і/або маркетингових інноваціях, які підтримують продуктивні й процесові інновації, підвищують якість і ефективність роботи підприємства та поліпшують обмін інформацією і використання нових знань й технологій, а також можуть впливати на продуктивність організації, вихід на нові ринки або сегменти ринку та розроблення нових способів просування продукції. Так, 72,8% інноваційно-активних підприємств займалися організаційними та/або маркетинговими інноваціями: 47,4% – організаційним, 55,4% – маркетинговими.

Серед чинників, що гальмують становлення високотехнологічної економіки, низький рівень створення інноваційної інфраструктури. По-перше, відсутня дієва законодавча база, оскільки нечисленні закони, які регламентують наукову і науково-технічну діяльність, є неузгодженими і суперечать один одному. По-друге, система державних інституцій, що покликана регулювати та стимулювати інноваційний розвиток, є вкрай недосконалою, оскільки наявні структури дублюють одна одну, тоді як більшість напрямів у стимулюванні НДДКР залишаються неохопленими [5].

З огляду на вкрай незадовільний стан інноваційного складника економіки в Україні ми пропонуємо вжити таких заходів з боку держави щодо активізації інноваційної діяльності підприємств:

- створити ефективну і гнучку систему державного управління інноваційним розвитком;

- запровадити комплекс податкових та інших пільг, які надаються виконавцям відповідних робіт (кошти, які залишаються у них внаслідок цього, є фактично коштами державного бюджету, які цільовим призначенням залишаються у розпорядженні зазначених суб'єктів);

- розширити практику створення технопарків, високотехнологічних бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, іншої інфраструктури інноваційної діяльності;

- удосконалити нормативно-правову базу із захисту інтелектуальної власності, спрямовану на гарантування невід'ємного права кожного громадянина володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності;

- безпосередньо фінансувати утворення нових галузей, наукоємних виробництв тощо за рахунок коштів державного бюджету, зокрема на державних підприємствах;

- ініціювати створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів за допомогою конкурсного відбору;

- налагодити надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів;

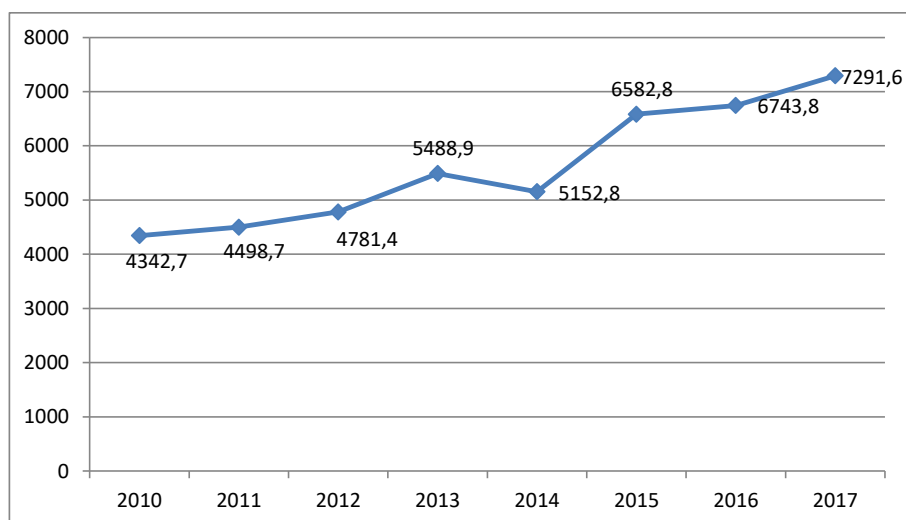

Рис. 3. Витрати держбюджету на наукові та науково-технічні роботи в Україні у 2010–2017 рр.

- здійснити державне лобіювання інтересів українських виробників інноваційної продукції на міжнародному рівні, застосування відповідного торговельного режиму та регулювання валютних курсів;

- всебічно реконструювати систему освіти та науки України з урахуванням сучасних світових вимог;

- підвищити частку ВВП (державного бюджету), що спрямовується на освіту та науку, з посиленням контролю за використанням цих коштів.

Щодо дослідження інноваційної діяльності підприємств в Україні, то більшість експертів-науковців визначають її як кризову, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів у країнах, для яких інноваційний розвиток є ключовим аспектом економічної стратегії. [9] Про низьку інноваційну активність українських підприємств свідчать показники обсягів реалізованої інноваційної продукції в Україні за останні роки. Варто зазначити, що у загальному обсязі промислової продукції в країнах Європейського Союзу 75% мають ознаки інновацій, а в Україні лише близько 3%. Крім цього, спостерігається стрімке зниження рівня наукомісткості вітчизняної продукції, внаслідок чого українська продукція стає менш конкурентоспроможною [1].

Виникає необхідність у визначенні ключових проблем, пов'язаних з інноваційною діяльністю в Україні.

Недосконалість законодавчої бази України, особливо у сфері інноваційної діяльності та правового захисту її результатів. Недоліком законодавства України є нескоординованість законодавчих актів між собою та їх невідповідність складній економічній ситуації в країні. Нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності в Україні є фрагментарною, суперечливою, що свідчить про її недосконалість. Виконання прийнятих законів в інноваційній сфері є незадовільним. У чинному законодавстві домінують численні підзаконні нормативно-правові акти. Проблемним також є питання теоретико-правового обґрунтування концепцій модернізації інноваційної системи України, а також визначення підходів та механізмів щодо її реалізації.

Обмеження джерел фінансування, що пов'язано з фінансово-економічною нестабільністю в державі, кри-

зовим станом більшості підприємств та бойовими діями на сході країни. Відсутність власних коштів у підприємств для фінансування інновацій зумовлена високими кредитними ставками, неспроможністю отримати довгострокові кредити, масовим банкрутством банків тощо. Все це є одним із стримуючих факторів здійснення інноваційної діяльності підприємств України [8].

Неефективне використання коштів органами виконавчої влади на різних рівнях управління для інноваційної трансформації. Одночасно недержавні комерційні структури не зацікавлені в здійсненні довгострокових проєктів, що забезпечували б базові технологічні зміни.

Неповне інформаційне забезпечення інноваційних процесів. Вільний доступ до інформації про об'єкти інтелектуальної власності, можливості їх комерціалізації може стати тим інструментом, що приведе до активізації інноваційної діяльності українських підприємств. На жаль, сьогодні в Україні немає інструментів розвитку інноватики.

Формування креативних кадрів та відповідних спеціалістів. Основним протиріччям в сфері інноваційної діяльності України є те, що, з одного боку, наявний досить високий інноваційний потенціал, а з іншого – структура економіки і механізми господарювання, які цей потенціал не сприймають. Інноваційна проблема сьогодні – це не лише проблема фінансів та інституцій, але і проблема людського капіталу – підготувати кваліфікованого фахівця без тісного контакту із виробництвом неможливо [10].

Відповідно до визначення проблем можливо визначити шляхи та напрями активізації інноваційної діяльності в Україні:

- формування якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками інноваційного процесу, встановлення нових функцій за відповідними органами управління як на державному, так і на регіональному рівнях;
- створення ринку інноваційної продукції, на якому має бути забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- пільгове оподаткування підприємств-інноваторів, повне або часткове відшкодування витрат держа-

вою на розроблення інновацій, участь у спеціальних державних програмах допомоги зі впровадження інновацій, держзамовлення на інноваційну продукцію;

- створення ефективної системи інноваційного кредитування (застосування кредитування малого інноваційного підприємництва під гарантії великих підприємств, зменшення відсоткової ставки за інноваційними кредитами);

- надання безвідсоткових кредитів чи кредитів на пільгових умовах малим підприємствам, що займаються науковими розробками;

- використання досвіду країн із розвинутою економікою, де значного поширення набуває кредитування й інвестування малих підприємств так званими «бізнес-ангелами» – суб'єктами підприємницької діяльності, які ризикують невеликою часткою капіталу, сподіваючись на багаторазове збільшення вкладених коштів [2];

- у банківській системі відбувається розширення ресурсної бази, це приведе до ефективного використання кредитних ресурсів не тільки на поповнення обігових коштів, а і на реалізацію інноваційних проєктів малим бізнесом тощо;

- мотивація інноваційної діяльності підприємств з боку держави – підготовка кадрів, менеджерів інноваційної діяльності, у структуру підприємства включення інноваційно-інформаційних центрів, запровадження електронних комунікацій, програм широкого залучення працівників із креативним мисленням;

- впровадження насамперед наукових розробок вітчизняних науковців;

- активне співробітництво органів влади як між собою, так і з підприємницькими, науковими і бізнес-освітніми секторами національної економіки.

На основі вищевикладеного запропоновано схематичне відображення ключових проблем, шляхів і напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні у сучасних умовах господарювання (рис. 4).

Висновки. Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово розвинених країнах та

потребам інноваційного розвитку. Стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Реформування науково-технічного комплексу ведеться за принципами частих змін цілей та завдань, без урахування загальновідомих чинників функціонування та розвитку науково-технічного потенціалу: активної та передбачуваної державної підтримки, формування попиту на наукові досягнення з боку реального

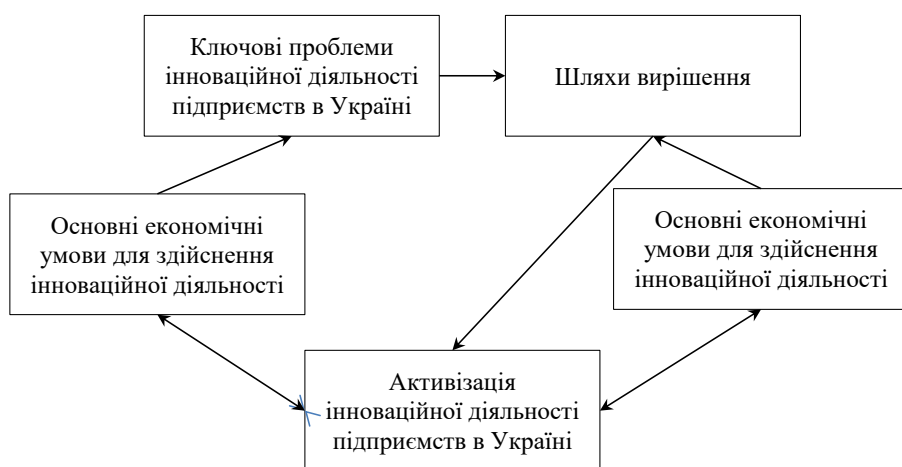

Рис. 4. Схематичне відображення ключових проблем, шляхів і напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні у сучасних умовах господарювання

сектору економіки тощо. З огляду на вищезазначене нами запропонований комплекс заходів з боку держави щодо активізації інноваційної діяльності в Україні, що полягають у формуванні системи державного управління інноваційним розвитком, створенні податкових та інших пільг для суб'єктів інноваційної діяльності, сприянні появі технопарків та інших структур інноваційної діяльності, вдосконаленні нормативно-правової бази в інноваційній галузі.

Проведений аналіз останніх публікацій українських та зарубіжних учених дозволив виявити необхідність подальших досліджень у напрямі активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні у сучасних умовах господарювання.

Виділено фундаментальні передумови активізації інноваційної діяльності підприємств, а саме: посилення конкуренції між підприємствами; стрімкий попит споживачів на товари та послуги; швидкий розвиток і диверсифікація нових технологій, особливо виробничих та інформаційних; поширення креативного мислення та впровадження інноваційного потенціалу.

Сформовано перелік основних економічних умов для здійснення інноваційної діяльності підприємства: попит на інноваційні товари та послуги; існування відповідних науково-технічних відкриттів і винаходів; єдність технологічних, економічних, наукових та соціальних змін для активізації потенціалу суспільства; наявність ресурсних можливостей національної економіки і окремо кожного підприємства; значне зниження

норми прибутку та недовикористання інтелектуального та трудового потенціалу.

Визначено ключові проблеми, що перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності вітчизняних підприємств: недосконалість законодавчої бази України, особливо у сфері інноваційної діяльності та правового захисту її результатів; обмеження джерел фінансування інновацій; неефективне використання коштів органами виконавчої влади на інноваційні трансформації; неповне інформаційне забезпечення інноваційних процесів; формування креативних кадрів та відповідних спеціалістів.

Запропоновано шляхи та напрями активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні, а саме: формування якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками інноваційного процесу; створення «юридично захищеного» ринку інноваційної продукції; державна фінансова підтримка підприємств-інноваторів; мотивація інноваційної діяльності підприємств з боку держави; впровадження насамперед наукових розробок вітчизняних науковців; активне співробітництво органів влади як між собою, так і з підприємницькими, науковими і бізнес-освітніми секторами національної економіки.

Запропоновано схематичне відображення ключових проблем, шляхів і напрямів активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні у сучасних умовах господарювання. Це дає змогу наглядно розглянути реальну ситуацію в країні у сфері інноваційної діяльності та дослідити можливі шляхи її покращення.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А.М. Шляхи активізації інноваційної діяльності підприємств. *Молодий вчений: наук, журнал, серія: Економічні науки*. 2015. № 2(17). С. 113–116.
2. Біловодська О.А. Маркетингова політика розподілу інноваційної продукції промислових підприємств: монографія. Київ: Кондор, 2018. 462 с.
3. Бутко М.П., Бутко І.М. Менеджмент інноваційної діяльності: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2019. 494 с.
4. Галазюк Н.М. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи її активізації. *Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками*: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 травня 2014 р. м. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 16–17.
5. Замрига А.Б. Роль фінансування і інноваційному процесі. *Економічний дискус*. 2014. № 2. С. 117–121.
6. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник. Київ: Кондор, 2019. 334 с.
7. Ілляшенко С.М. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: монографія. Київ: Кондор, 2019. 582 с.
8. Касьяненко В.О. Інноваційний потенціал економіки України: теорія та практика формування оцінювання і використання: Монографія. Київ: Кондор, 2019. 602 с.
9. Карюк В.І. Формування економічного стимулювання інноваційної діяльності персоналу підприємств. *Україна, аспекти праці*. 2012. № 2. С. 42–46.
10. Пелихов Е.Ф. Экономическая эффективность инноваций: монография. Харьков: Изд-во НУА. 2005. 167 с.
11. Сухорукоє А.І. Економіка та організація інноваційної діяльності: навчальний посібник. Київ: 2005. 342 с.

References:

1. Bondarenko A.M. (2015) Shljakhy aktyvizaciji innovacijnoji dijalnosti pidpryemstv [By enhancing innovation enterprises]. *Young scientist: science magazine series: Economics*. vol. 2(17). pp. 113–116.
2. Bilovodska O.A. (2018) *Marketinghova polityka rozpodilu innovacijnoji produkciji promyslovykh pidpryemstv* [Marketing policy of distribution of innovative products industry]. Kyiv: Condor. (in Ukraine)
3. Butko M.P., Butko I.M. (2019) *Menedzhment innovacijnoji dijalnosti: navchalnyj posibnyk* [Management innovation]. Kyiv: Condor. (in Ukraine)
4. Ghalazjuk N.M. (2014) *Innovacijna dijalnistj v Ukraini: problemy ta shljakhy jji aktyvizaciji* [Innovation in Ukraine: problems and ways of its activation]. *Upravlinnja innovacijnym procesom v Ukraini: nalagodzhennja vzajemodiji mizh uchasykamy* (Ukraine, Lviv, May 22–23, 2014), Lviv: Lviv Polytechnic National University Publishing House, pp. 16–17.
5. Zamrygha A.B. (2014) *Rolj finansuvannja i innovacijnomu procesi* [The role of finance and innovation process]. *Economic discussions*, vol. 2, pp. 117–121.
6. Iljashenko S.M. (2019) *Innovacijnyj menedzhment* [Innovation Management]. Kyiv: Condor. (in Ukraine)

7. Illjashenko S.M. (2019) *Problemy upravlinnja innovacijnym rozvytkom pidpryjemstv u tranzytyvnij ekonomici* [Problems of innovative development of enterprises in transitive economy]. Kyiv: Condor. (in Ukraine)
8. Kasjanenko V.O. (2019) *Innovacijnyj potencial ekonomiky Ukrajinny: teorija ta praktyka formuvannja ocinjuvannja i vykorystannja* [The innovative potential of Ukraine's economy: theory and practice of formation and use of evaluation]. Kyiv: Condor. (in Ukraine)
9. Karjuk V.I. (2012) *Formuvannja ekonomichnogho stymuljuvannja innovacijnoji dijalnosti personalu pidpryjemstv* [Formation of economic incentives innovation personnel]. *Ukraine, aspects of work*, vol. 2, pp. 42–46.
10. Pelykhov E.F. (2005) *Ekonomycheskaja efektyvnostj ynnovacyj* [Economic Efficiency ynnovatsyy]. Xarkiv: Publishing House of LSA. (in Ukraine)
11. Sukhorukoe A.I. (2005) *Ekonomika ta orghanizacija innovacijnoji dijalnosti* [Economics and organization innovation]. Kyiv. (in Ukraine)